

Rabatt-förslag

Planskiss och växtlista på nästa uppslag!

Blanda ätbart - både blommor och vackra grönsaker - i en härlig, ettårig nyttorabatt!

Odla din egen ätbara rabatt

Snygga grönsaker och ätbara blommor möts i en helt igenom ätlig rabatt, skapad av trädgårdsdesigner Izabela Knochenhauer - för skönhetens och smaklighetens skull.

Text och illustration: IZABELA KNOCHENHAUER

Tonvikten i våra rabatter ändrar sig över tiden. Förr dominerade nyttoväxterna som man kunde använda i hushållet. Det bästa läget reserverades för grönsakerna, medan blommorna fick flankera grusgångar och skapa för- och bakgrund. Med det moderna livet minskade mängden odling; både grönsaker och blommor rationaliserades bort. Båda kom dock tillbaka i omgångar och i olika varianter. Just nu upplever vi en våg av intresse för all odling, som leder tankarna till viktorianska trädgårdar som både var vackra och gav bra avkastning. Man odlade över stora ytor och var självförsörjande på grönsaker, bär och frukt. Men skönheten och blomsterprakten var minst lika viktiga. Jag har tagit fram ett förslag på en plan-

tering med både nytto- och prydnadsväxter: en rabatt som både går att nyttja och som är visuellt attraktiv.

Vackra bladgrönsaker

Bladgrönsaker utgör stommen i rabatten och ger skörd under hela säsongen.

Kålväxter har en säregen skönhet; de är ståtliga, färgerna daggavmattade och deras bladstruktur bildar spännande skuggor. Blicken dras alltid till dem. En bjässe till **palmkål** av sorten 'Cavalo Nero' stoltserar här på fem ställen. Den är inte bara vacker, den är också mycket god och det finns många spännande recept med palmkål på nätet. Den är en gammal grönkålväxt som används färsk eller tillagad på samma sätt som just grönkål

eller **spenat**. Den kallas också för svartkål på grund av sin mörka färg, och bladens ytstruktur är mycket spännande. Det går bra att byta den mot rödbladig **grönkål** 'Redbor', även kallad purpurkål, som också är ståtlig, köldtålig och stor nog för att agera stomme och visuell magnet. Båda kan sköras från september och blir nästan godare efter ett par frostnätter.

Genom hela rabatten löper en slinga med **mangold**. Mangold finns i olika färger, men till den här rabatten passar sorter med rosa stammar. 'Flamingo Pink' tillhör de vackraste, med sina långa, lysande rosa stjälkar och blanka, mörkgröna blad. Den är lika lättodlad och användbar som andra mangoldsorter. Mangold odlas som ettårig bladgrönsak, men är i grunden tvåårig.

Den kan sköras under hela säsongen.

Mörka spiror av **trädgårdsmälla** 'Rubra' skapar höjd och rytm. Den är vacker och god och växer snabbt. Unga blad och skott används med fördel råa i sallader där deras salta passar fint, annars tillagas den på samma sätt som spenat.

Gurkört - en medicinalväxt

Till rabattens mellannivå används **gurkört** 'Bianca'. Gurkört är en gammal medicinalväxt, rik på mineraler, med ursprung i Medelhavsområdet. Det är en ettårig ört som blir cirka 70 centimeter hög, hårig och gråsilvrig och med ett säregt utseende eftersom knopparna hänger nedåtböjda i kaskader. Den stora mängden hår som täcker både stammar och knoppar

4 meter.

1,6 meter.

Växtbeskrivningar nedan.

”Blommorna kan kanderas och läggas på tårtor eller frysas i iskuber.”

→ gör att växten ser nästan oskarp ut. Blad och blommor smakar svagt av gurka och passar i sallader, soppa, på bakverk, i istärningar eller som kanderade.

Ätbar blomning

De hittills föreslagna växterna är nyttoväxter med stort skönhetsvärde, men vad vore en rabatt utan attraktiva blommor?

En växt med estetiska kvaliteter utöver det vanliga, och som passar in i den här planteringen på många sätt, är **opievallmo**. Allt, knoppar, blommor och fröställningar är en prydnad. Stjälken är upprätt, bladen blågröna och nästan kålartade. Det finns många vallmosorter med fantastiska blommor, och både de enkelblommade och de fyllda är förtrollande vackra. Vallmofrön är ätliga, oljerika och man känner igen dem från olika bakverk. Det finns vita, blå, grå och röda frön och man använder dem hela eller malda. De flesta vallmofrön vi köper i mataffärer kommer från Tjecken,

Fakta om rabatten

→ Ytan för den föreslagna planteringen är 1,6 meter bred och 4 meter lång. Eftersom plantorna inte är så många blir det mest praktiskt om man förkultiverar (sår) dem inomhus och planterar ut dem i slutet av maj, när risken för frost är över. Undantaget är vinterportlak som kan sås direkt i rabatten. Se respektive fröpåse för lagom såtid.

Jorden bör vara näringsrik och läget soligt. Från slutet av juni skall ytan gödslas varje vecka med gödselvatten.

Tyskland och Polen. Där ser man dem självsådda lite varstans i trädgårdarna. ”Matvallmon” i den här rabatten heter ’Blauwmaanzaad’.

I rabattens botten, mot marken, ska vävare och kantväxter breda ut sig. Som marktäckare används **vinterportlak**, med köttiga, krispiga blad, hopväxta mot stjälken. Den kommer ursprungligen från Nordamerika, är C- och E-vitaminrik och passar i sallader och soppor. Skörda kontinuerligt - lämnar man bara kvar ett par blad fortsätter plantan att producera nya.

I framkant står **bukettviol** (minipensé) och **lejongap**. Bukettviol har ett krypande växtsätt och finns i mängder av fantastiska färgvariationer. För att passa den här planteringen begränsas färgerna till de blå nyanserna ur serien ’Sorbet’: ’Sorbet Phantom’, ’Sorbet XP Delft Blue’ och ’XP Denim Jump Up’. De översållas med älskliga småblommor i färger från blåvitt, lavendelblått till blåsvart med spännande färgövergångar och ögonteckning. Bukettviolerna får här sällskap av **lejongap** som är en annan bra utfyllnadsväxt. Sorten ’Snappy Orchid’ har ett kompakt, marktäckande växtsätt och får mängder av rosaröda, ätliga blommor. Den blommar länge - från juli tills frosten kommer.

Både bukettviol (och andra penséer) och lejongap är ätliga och blommorna kan ströslas över sallader och andra maträtter, kanderas och läggas på tårtor eller glass eller frysas in i iskuber. ●

Opievallmo
'Blauwmaanzaad'.

Gurkört
'Bianca'.

Trädgårdsmålla
'Rubra'.

Växter i rabatten

Bukettviol (minipensé) *Viola x williamsii* 'Sorbet Phantom', 'Sorbet XP Delft Blue', 'Sorbet Denim Jump Up', ca 25 st. Höjd: 15 cm, bredd: 15 cm.

Gurkört *Borago officinalis* 'Bianca', 12 st. Höjd: 50–60 cm, bredd: 40 cm.

Lejongap *Antirrhinum majus* 'Pink Sundae', ca 15 st. Höjd: 20 cm, bredd: 25 cm.

Mangold *Beta vulgaris* Mangoldgruppen 'Flamingo Pink', 11–12 st. Höjd: 50 cm, bredd: 40 cm.

Opievallmo *Papaver somniferum* 'Blauwmaanzaad', 12 st. Höjd: 90–120 cm, bredd: 20 cm.

Palmkål (svartkål) *Brassica oleracea* Palmifolia-gruppen 'Cavalo Nero', 5 st (gå att byta ut mot röd **grönkål** 'Redbor'). Höjd: 40–60 cm, bredd: 50 cm.

Trädgårdsmålla *Atriplex hortensis* 'Rubra', 6 st. Höjd: 100–150 cm, bredd: 50 cm.

Vinterportlak *Claytonia perfoliata*, bredsås direkt i rabatten. Höjd: 15 cm.